

Virsraksts: Strīdu izskatīšanas kārtība par komercdarbības veikšanu Rīgas brīvostas teritorijā

Tēze: Rīgas brīvostas likums nenoteic, kādā kārtībā izskatāmi strīdi, kas izriet no strīdiem par tādas licencētas komercdarbības veikšanu, kurai netiek piemērots brīvās zonas režīms, tādējādi šādu strīdu izskatīšanas kārtība nosakāma atkarībā no tā, vai konkrētā strīda priekšmets ir publisko vai privāto tiesību jomā.

Tēze: Komercdarbības veikšanai Rīgas brīvostas pārvaldes teritorijā komersantam jāslēdz līgums ar Rīgas brīvostas pārvaldi, kura pārvalda publisko lietu– Rīgas brīvostu– un lemj par tās nodošanu sevišķajai izmantošanai– komercdarbības veikšanai noteiktam komersantam. Tā kā publiskas lietas pārvaldīšana, ko regulē publiskās tiesības, ir darbība publisko tiesību jomā, arī no šīs pārvaldīšanas izrietošā publiskās lietas nodošana sevišķajai izmantošanai ir darbība publisko tiesību jomā.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta
2011.gada 3.maija
LĒMUMS
Lieta Nr. A420710310
SKA-482/2011**

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore J.Briede
senators A.Guļāns
senatore V.Kakste

rakstveida procesā izskatīja SIA „PKL Towmar” blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 11.februāra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 17.decembra lēmums par tiesvedības izbeigšanu administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „PKL Towmar” pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Rīgas brīvostas pārvaldei noslēgt sadarbības līgumu par velkoņu pakalpojumu sniegšanu Rīgas brīvostas teritorijā.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja SIA „PKL Towmar” vērsās Rīgas brīvostas pārvaldē ar lūgumu noslēgt sadarbības līgumu par velkoņu pakalpojumu sniegšanu Rīgas brīvostas teritorijā.

Rīgas brīvostas pārvalde atbildēja, ka ir izskatījusi jautājumu, bet nav pieņēmusi lēmumu.

[2] Pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Rīgas brīvostas pārvaldei noslēgt sadarbības līgumu par velkoņu pakalpojumu sniegšanu Rīgas brīvostas teritorijā.

[3] Izskatot pieteicējas lūgumu par pagaidu noregulējuma piemērošanu, Administratīvā rajona tiesa ar 2010.gada 17.decembra lēmumu izbeidza tiesvedību lietā,

jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pieteicēja Rīgas brīvostas pārvaldē ar lūgumu noslēgt līgumu par velkoņu pakalpojumu sniegšanu vērsās 2009.gada 8.decembrī. No Rīgas brīvostas likuma 3.panta pirmās daļas redakcijā, kas bija spēkā tajā laikā, izrietēja, ka uzņēmējdarbību Rīgas brīvostas teritorijā var veikt divu veidu uzņēmējsabiedrības: 1) licencētas uzņēmējsabiedrības; 2) uzņēmējsabiedrības, kas nav saņēmušas atļauju uzņēmējdarbības veikšanai brīvās zonas režīmā.

Atbilstoši Rīgas brīvostas likuma 1.panta 3.punktam licencēta uzņēmējsabiedrība bija uzņēmums, kas šā likuma 12.pantā noteiktajā kārtībā noslēdzis ar Rīgas brīvostas pārvaldi līgumu par uzņēmējdarbību brīvās zonas režīmā un saņēmis pārvaldes atļauju šādai darbībai.

Savukārt minētā likuma 10.panta trešā daļa noteica, ka uzņēmējsabiedrības, kas nav noslēgušas līgumu ar Rīgas brīvostas pārvaldi par uzņēmējdarbību brīvās zonas režīmā, var Rīgas brīvostas teritorijā veikt uzņēmējdarbību bez licencētām uzņēmējsabiedrībām noteiktajiem atvieglojumiem un pakļaujoties Rīgas brīvostas pārvaldes kontrolei tās kompetences ietvaros. Rīgas brīvostas likumā nebija detalizētāka regulējuma par to, kā šādi uzņēmumi var uzsākt uzņēmējdarbību Rīgas brīvostas teritorijā.

Kā paskaidrojusi Rīgas brīvostas pārvalde, praksē ar šādiem uzņēmumiem līgumi par uzņēmējdarbības veikšanu Rīgas brīvostas teritorijā tika slēgti Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punkta kārtībā. Šī norma noteica, ka ostas pārvalde kā privāto tiesību subjekts slēdz līgumus ar komercsabiedrībām par to darbību ostā, lai nodrošinātu un pilnveidotu ostas pakalpojumu kompleksu atbilstoši ostas pārvaldes nolikumam un ostas attīstības programmai.

To, ka šādos gadījumos ir piemērojams Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punkts, apliecina arī tas, ka uz šādu kārtību ir skaidri norādīts šobrīd spēkā esošajā Rīgas brīvostas likuma 3.panta pirmās daļas redakcijā: „Brīvostas teritorijā komercdarbību drīkst veikt licencētas kapitālsabiedrības, kā arī komercsabiedrības, kas noslēgušas ar Ostas pārvaldi līgumu par darbību brīvostas teritorijā saskaņā ar Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punktu, un ievērojot šā likuma 10.panta trešās daļas nosacījumus.” No likumprojekta „Grozījumi Rīgas brīvostas likumā” anotācijas izriet, ka attiecīgā norma ir tikai precizēta un nav mainīta līdz tam pastāvējušī kārtība.

[3.2] Līgumi par velkoņu pakalpojumu sniegšanu ir slēdzami Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punkta kārtībā, jo velkoņu pakalpojumi ietilpst ostas pakalpojumu kompleksā. Nav pamatots pieteicējas viedoklis, ka šī norma attiecas tikai uz tādiem pakalpojumiem, kas nepieciešami, lai uzturētu ostu kārtībā un lai osta būtu izmantojama tās paredzētajām funkcijām. Jau šīs normas gramatiskais formulējums skaidri norāda, ka norma attiecas uz plašāku pakalpojumu klāstu. Arī no Senāta 2009.gada 28.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-736/2009 4. un 5.punkta izriet, ka līgums par velkoņu pakalpojumu sniegšanu ietilpst Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punktā minēto pakalpojumu klāstā. Ņemot vērā minēto, līgums par velkoņu pakalpojumu sniegšanu ostā ir uzskatāms par privāttiesisku līgumu.

[3.3] Ne Likums par ostām, ne arī Rīgas brīvostas likums redakcijā, kas bija spēkā pieteicējas iesniegumu iesniegšanas laikā, neregulēja kārtību, kādā pieņemams lēmums par velkoņa pakalpojumu līguma slēgšanu vai arī atteikšanos slēgt šādu līgumu. Šajos likumos nebija arī skaidri noteikta kārtība, kādā izskatāmi strīdi par šādiem lēmumiem. Taču 2010.gada 14.oktobrī tika pieņemts likums „Grozījumi Rīgas brīvostas likumā”. Ar šo likumu Rīgas brīvostas likuma 14.pantu izteica jaunā redakcijā, kas paredz, ka strīdus par līguma slēgšanu ar komercsabiedrībām par darbību brīvostas teritorijā saskaņā ar Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punktu un par šāda līguma pirmstermiņa izbeigšanu izskata tiesa Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Tātad

šobrīd nepārprotami ir izteikta likumdevēja griba civilprocesuālā kārtībā pārbaudīt tiesā lēmumus par līgumu slēgšanu vai atteikšanos slēgt līgumus saskaņā ar Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punktu.

No likumprojekta „Grozījumi Rīgas brīvostas likumā” anotācijas izriet, ka attiecīgā norma ir tikai precizēta un nav mainīta līdz tam pastāvējušī kārtība. Tātad ir pamats uzskatīt, ka arī pirms 2010.gada 14.oktobra grozījumiem Rīgas brīvostas likumā lēmumi par līgumu slēgšanu vai atteikšanos slēgt līgumus saskaņā ar Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punktu bija privāto tiesību jomā pieņemti lēmumi.

Turklāt pieteicēja ir lūgusi tiesu uzlikt pienākumu Rīgas brīvostas pārvaldei pieņemt lēmumu par līguma par velkoņu pakalpojumu sniegšanu slēgšanu. Kā jau konstatēts, šobrīd likumos nepārprotami ir noteikts, ka gan šāds līgums, gan arī lēmums par līguma slēgšanu vai atteikšanos slēgt līgumu ir uzskatāms par tiesību aktu privāto tiesību jomā. Tātad tiesai tiek lūgts uzlikt par pienākumu veikt darbību privāto tiesību jomā.

Tā kā atbilstoši likumam strīdi par līgumu par velkoņu pakalpojumu sniegšanu slēgšanu ir skatāmi Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[4] Izskatījusi pieteicējas blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2011.gada 11.februāra lēmumu atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas lēmumu. Apgabaltiesa pievienojās rajona tiesas lēmuma pamatojumam, kā arī papildus norādīja tālāk minētos argumentus.

[4.1] Nav pamatots pieteicējas viedoklis, ka līgums par velkoņu pakalpojumu sniegšanu ir uzskatāms par licenci komercdarbības veikšanai. No pieteicējas iesniegumiem Rīgas brīvostas pārvaldei neizriet, ka pieteicēja būtu vēlējusies saņemt atļauju komercdarbības veikšanai brīvās zonas režīmā.

[4.2] Nav pamatots arī pieteicējas viedoklis, ka gadījumā, ja tiesa uzskata, ka strīds ir risināms civiltiesiskā kārtībā, tiesai būtu jāiesniedz pieteikums Satversmes tiesā, lai tā izvērtētu Rīgas brīvostas likuma 14.panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantam. Pieteicēja netiek diskriminēta un pieteicējai netiek liegtas tiesības uz tiesu, jo strīdu par velkoņu pakalpojumu sniegšanu pieteicēja var risināt civiltiesiskā kārtībā.

[5] Pieteicēja iesniedza blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas lēmumu. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Līgums par velkoņu pakalpojumu sniegšanu pēc savas būtības ir atļauja (licence), jo bez šāda līguma noslēgšanas sniegt velkoņu pakalpojumus Rīgas ostā ir aizliegts.

[5.2] Ar līguma par velkoņu pakalpojumiem noslēgšanu Rīgas brīvostas pārvalde tikai atļauj komersantam sniegt velkoņu pakalpojumus Rīgas ostā, bet nerada pienākumu ostas klientiem (kuģiem) izmantot konkrētā komersanta velkoņu pakalpojumus. Tādējādi tas nav līgums Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punkta izpratnē.

[5.3] Ostas pārvaldei, lemjot par atļaujas došanu sniegt velkoņu pakalpojumus, jāizvērtē, vai pretendents atbilst Likuma par ostām 18.pantā noteiktajām prasībām (komercsabiedrības dibinātājiem un dalībniekiem jābūt ar labu reputāciju un stabiliu finansiālo stāvokli), lai varētu veikt komercdarbību ostā, kas ir publiska lieta. Šādas atļaujas došana ir publiskās lietas nodošana sevišķajai izmantošanai.

[5.4] Tiesai, veicot kontroli par šādu iestādes rīcību, jāizvērtē, vai ostas pārvalde ir ievērojusi likumā noteiktos priekšnoteikumus un izdarījusi lietderības apsvērumus. Tas ir strīds par publiski tiesisko, nevis privāttiesisko attiecību nodibināšanu.

[5.5] Strīdu objektīvi nav iespējams izskatīt civiltiesiskā kārtībā, jo nav izveidojušās tiesiskās attiecības starp pretendentu, kas vēlas sniegt velkoņu pakalpojumus, un Rīgas brīvostas pārvaldi. Civiltiesiskas attiecības nevar nodibināt piespiedu kārtā. Turklāt konkrētās attiecības nemaz nav civiltiesiskas, jo neatbilst nevienam civiltiesiska līguma veidam, bet publiski tiesiskas licences izsniegšanai.

[5.6] Ja Senāts tomēr uzskata, ka lēmums slēgt līgumu par velkoņu pakalpojumu sniegšanu Rīgas brīvostā tiek pieņemts Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punkta kārtībā un strīdi par to saskaņā ar Rīgas brīvostas likuma 14.panta trešo daļu izskatāmi Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, tad Senātam atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.¹pantam ir pienākums iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā, jo Rīgas brīvostas likuma 14.panta trešā daļa neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 91. (vienlīdzības princips) un 92.pantam (tiesības uz taisnīgu tiesu). Konkrētā strīda izskatīšana civilprocesā neatbilst taisnīgas tiesas jēdziena kodolam, jo *a priori* izslēdz iespēju pieņemt prasītājam (pieteicējam) labvēlīgu spriedumu. Neatbilstība vienlīdzības principam pastāv, jo Ventspils brīvostas likumā nav analogas normas.

Motīvu daļa

[6] Pieteicēja vēlas veikt komercdarbību – sniegt velkoņu pakalpojumus – Rīgas brīvostas teritorijā, nepiemērojot savai komercdarbībai brīvās zonas režīmu. Strīds ir par to, vai šāds jautājums ir skatāms administratīvā procesa kārtībā.

I

[7] Vispirms Senāts noskaidros, kādās formās ir iespējams veikt komercdarbību Rīgas brīvostas teritorijā un kādā procesuālā kārtībā izskatāmi strīdi, kas izriet no katras no šīm formām.

[8] Rīgas brīvostas likuma 1.panta 3.punkts redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010.gada 9.novembrim, noteica, ka *licencēta uzņēmējdarbība* ir uzņēmums (uzņēmējdarbība), kas noslēdzis ar ostas pārvaldi līgumu par uzņēmējdarbību *brīvās zonas režīmā* un saņēmis ostas pārvaldes atļauju šādai darbībai.

Minētā likuma 3.panta pirmā daļa noteica, ka Rīgas brīvostas teritorijā uzņēmējdarbību var veikt *licencētas uzņēmējdarbības*, kā arī uzņēmumi (uzņēmējdarbības), kas *nav saņēmuši* atļauju uzņēmējdarbības veikšanai *brīvās zonas režīmā*.

Likuma 10.panta trešā daļa noteica, ka uzņēmumi, kas *nav noslēguši* līgumu ar ostas pārvaldi par uzņēmējdarbību *brīvās zonas režīmā*, var brīvostas teritorijā veikt uzņēmējdarbību *bez licencētām uzņēmējdarbībām* noteiktajiem atvieglojumiem un pakļaujoties ostas pārvaldes kontrolei tās kompetences ietvaros; minētajiem uzņēmumiem nav tiesību veikt uzņēmējdarbību brīvo zonu teritorijās.

No minētajām normām izriet, ka līdz 2010.gada 9.novembrim komercdarbību Rīgas brīvostā varēja veikt divās formās:

- 1) kā komercdarbības veikšanai brīvās zonas režīmā licencēta komercsabiedrība;
- 2) kā komersants, kas nav licencēts komercdarbības veikšanai brīvās zonas režīmā.

[9] Kā pareizi konstatējusi apgabaltiesa (ņemot vērā rajona tiesas lēmuma pamatojumu, kuram apgabaltiesa pievienojusies), līdz 2010.gada 9.novembrim Rīgas brīvostas likums nenoteica, kādā kārtībā izskatāmi strīdi starp komersantiem un Rīgas brīvostas pārvaldi par komercdarbības veikšanu Rīgas brīvostā.

Tas, ka šāda kārtība nebija noteikta, nozīmē, ka tā bija jāsecina no lietu pakļautību izskatīšanai administratīvā procesa vai civilprocesa kārtībā regulējošajām normām (Administratīvā procesa likuma un Civilprocesa likuma), ņemot vērā konkrētā strīda priekšmetu, proti, to, vai strīds ir par publisko vai par privāto tiesību jautājumu.

[10] Ar 2010.gada 14.oktobra likumu „Grozījumi Rīgas brīvostas likumā”, kas stājās spēkā 2010.gada 10.novembrī, Rīgas brīvostas likumā izdarīta virkne grozījumu.

Tostarp Rīgas brīvostas likuma 1.panta 3.punkts izteikts šādā redakcijā: *licencēta kapitālsabiedrība* ir kapitālsabiedrība, kas noslēgusi ar Rīgas brīvostas pārvaldi līgumu par *licencētu komercdarbību* Rīgas brīvostas teritorijā un saņēmusi ostas pārvaldes atļauju šādai darbībai.

Rīgas brīvostas likuma 3.panta pirmā daļa izteikta šādā redakcijā: brīvostas teritorijā komercdarbību drīkst veikt *licencētas kapitālsabiedrības*, kā arī *komercsabiedrības*, kas noslēgušas ar ostas pārvaldi līgumu par darbību brīvostas teritorijā *saskaņā ar Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punktu (tas ir, privāto tiesību jomā)*, un ievērojot šā likuma 10.panta trešās daļas nosacījumus.

Rīgas brīvostas likuma 10.panta trešā daļa izteikta šādā redakcijā: komersanti, kuriem nav licencētas kapitālsabiedrības statusa, brīvostas teritorijā drīkst veikt komercdarbību bez licencētām kapitālsabiedrībām noteiktajiem atvieglojumiem un pakļaujoties ostas pārvaldes kontrolei tās kompetences ietvaros. *Minētajiem komersantiem un licencētajām kapitālsabiedrībām, kas nepiemēro brīvās zonas režīmu*, nav tiesību veikt komercdarbību brīvo zonu teritorijās, izņemot pakalpojumu sniegšanu *licencētai kapitālsabiedrībai, kas piemēro brīvās zonas režīmu*, vai ostas pārvaldei.

Redzams, ka kopš 2010.gada 10.novembra likumā (tā 1.panta 3.punktā) vairs nav definēts, ka licencēta kapitālsabiedrība ir tikai tāda kapitālsabiedrība, kura darbojas brīvās zonas režīmā. Gluži otrādi, likuma 10.panta trešās daļas šobrīd spēkā esošā redakcija tieši paredz gan tādas licencētas kapitālsabiedrības, kuras piemēro brīvās zonas režīmu, gan tādas, kuras nepiemēro brīvās zonas režīmu.

Arī Rīgas brīvostas likuma 12.panta trešās daļas 6.punkts, kas ietverts likumā ar 2010.gada 14.oktobra grozījumiem, noteic, ka kapitālsabiedrība, kura vēlas noslēgt līgumu par licencētu komercdarbību Rīgas brīvostā, iesniedz Valsts ieņēmumu dienesta izsniegtu izziņu par kapitālsabiedrības teritorijas atbilstību brīvās zonas režīma ieviešanai, *ja kapitālsabiedrība vēlas noslēgt līgumu par licencētu komercdarbību brīvās zonas režīmā*. Arī no šīs normas izriet, ka līgumu par licencētu komercdarbību var slēgt, arī nepiemērojot licencētajai komercdarbībai brīvās zonas režīmu.

No minētajā izriet, ka kopš 2010.gada 10.novembra komercdarbību Rīgas brīvostā var veikt trīs formās:

- 1) kā licencēta kapitālsabiedrība, kas piemēro brīvās zonas režīmu;
- 2) kā licencēta kapitālsabiedrība, kas nepiemēro brīvās zonas režīmu;
- 3) kā komersants, kuram nav licencētas komercsabiedrības statusa un ar kuru līgumu slēdz privāto tiesību jomā saskaņā ar Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punktu.

[11] Kopš 2010.gada 10.novembra Rīgas brīvostas likuma 14.pants noteic šādu strīdu izskatīšanas kārtības regulējumu:

- 1) Rīgas brīvostas pārvaldes lēmumus par atļaujas izsniegšanu, atļaujas anulēšanu, līguma slēgšanu un līguma pirmstermiņa izbeigšanu kapitālsabiedrības darbībai *brīvās zonas režīmā* var pārsūdzēt tiesā *Administratīvā procesa likumā* noteiktajā kārtībā (panta pirmā daļa);
- 2) strīdus par līguma slēgšanu ar komercsabiedrībām par darbību Brīvostas teritorijā *saskaņā ar Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punktu (tas ir,*

privāto tiesību jomā) un par šāda līguma pirmstermiņa izbeigšanu izskata tiesa *Civilprocesa likumā* noteiktajā kārtībā (panta trešā daļa).

Redzams, ka strīdu izskatīšanas kārtība regulēta tikai attiecībā uz divām no trim likumā paredzētajām komercdarbības veikšanas formām. Proti, nav noteikta strīdu izskatīšanas kārtība strīdiem par tādas licencētas komercdarbības veikšanu, kurai netiek piemērots brīvās zonas režīms.

Tā kā Rīgas brīvostas likums nenoteic, kādā kārtībā izskatāmi strīdi, kas izriet no minētās trešās komercdarbības veikšanas formas, šādu strīdu izskatīšanas kārtība nosakāma atkarībā no tā, vai konkrētā strīda priekšmets ir publisko vai privāto tiesību jomā.

[12] Ņemot vērā minēto, lai noteiktu konkrētās lietas pakļautību, jānoskaidro, vai līgums starp ostas pārvaldi un komersantu par velkoņu pakalpojumu sniegšanu brīvostas teritorijā tiek slēgts publisko vai privāto tiesību jomā.

II

[13] Senāts 2007.gada 26.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-78/2007 6.punktā, analizējot Likuma par ostām normas (2. un 5.pantu, 6.panta pirmo daļu un 7.panta pirmo daļu) un Ventspils brīvostas likuma normas (3.pantu), secinājis, ka Ventspils brīvosta kā tautsaimniecībā svarīgs objekts ir izveidota sabiedrības interešu apmierināšanai. Līdz ar to Senāts atzinis, ka Ventspils brīvosta ir publiska lieta un tās darbību reglamentē publisko lietu tiesības.

Rīgas brīvostas darbību regulē tās pašas Likuma par ostām normas, kuras regulē Ventspils brīvostas darbību, un Rīgas brīvostas likuma 3.pants satur Ventspils brīvostas likuma 3.pantam analogisku regulējumu. Tādējādi attiecībā uz Rīgas brīvostu izdarāms tāds pats secinājums, proti, Rīgas brīvosta ir publiska lieta un tās darbību reglamentē publisko lietu tiesības.

[14] Jēdziens *publiska lieta* nozīmē, ka kādai lietai ar publisko tiesību normām ir noteikts īpašs, publiski tiesisks izmantošanas statuss. Par *publisko lietu tiesībām* jeb, precīzāk sakot, lietu publiski tiesiskā statusa tiesībām sauc tās publisko tiesību normas, kuras nosaka kādas lietas publiski tiesisko izmantošanu (*sk.: Francs Jozefs Paine. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 409.-436.lpp.*). Konkrētajā gadījumā šādas lietu publiski tiesiskā statusa tiesības ir Likums par ostām un Rīgas brīvostas likums.

[15] Publiskās lietas, kuras bez īpašas atļaujas var izmantot neierobežota sabiedrības daļa, ir sabiedriski izmantojamās publiskās lietas. Tomēr sabiedrības tiesības izmantot publisko lietu var tikt arī ierobežotas, piešķirot tās izmantošanas tiesības kādai konkrētai personai vai personām – tādā gadījumā lieta iegūst sevišķi izmantojamās publiskās lietas statusu (*sk. Senāta 2010.gada 22.februāra lēmuma lietā Nr.SKA-101/2010 16.punktu*).

Likuma par ostām 18.panta pirmā daļa noteic, ka komercdarbība ostā notiek, pamatojoties uz ostas pārvaldes un attiecīgā komersanta noslēgto līgumu. Tādējādi ostu komercdarbības veikšanai nevar izmantot jebkura persona. Komercdarbības veikšanai Rīgas brīvostas pārvaldes teritorijā komersantam jāslēdz līgums ar Rīgas brīvostas pārvaldi, kura pārvalda publisko lietu – Rīgas brīvostu – un lemj par tās nodošanu sevišķajai izmantošanai – komercdarbības veikšanai noteiktam komersantam.

Tā kā publiskas lietas pārvaldīšana, ko regulē publiskās tiesības, ir darbība publisko tiesību jomā, arī no šīs pārvaldīšanas izrietošā publiskās lietas nodošana sevišķajai izmantošanai ir darbība publisko tiesību jomā.

[16] Taču publisko tiesību jomā tiek veikta tikai tāda darbība, kuru regulē publisko tiesību normas. Ja ostas pārvalde ar komersantu slēdz līgumu, kas regulēts privāto tiesību normās, proti, Civillikumā, tad šis līgums nav vērtējams kā publiskās lietas nodošana sevišķajai izmantošanai, bet kā privāttiesisks līgums, kuru ostas pārvalde slēdz privāto tiesību jomā saskaņā ar Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punktu.

[17] Lietas materiālos ir 2010.gada 29.oktobra līgums par velkoņu pakalpojumiem Rīgas brīvastā, kas noslēgts starp Rīgas brīvastas pārvaldi un SIA „Rīgas Brīvastas Flote” (*lietas 168.-170.lapa*). Pieteicējas mērķis ir noslēgt analogiska satura līgumu.

Saskaņā ar minētā līguma 1.punktu (līguma priekšmets) pārvalde atļauj komercsabiedrībai un komercsabiedrība apņemas pēc klientu pieprasījuma veikt komercdarbību Rīgas brīvastas teritorijā – sniegt velkoņu pakalpojumus.

Līguma 2.punkts noteic šādas pušu saistības:

1) veicot komercdarbību ostā, komercsabiedrība apņemas ievērot Likumu par ostām, Rīgas brīvastas likumu, Rīgas brīvastas noteikumus, Rīgas brīvastas pārvaldes izdotos saistošos rīkojumus un citus normatīvos aktus (līguma 2.1.apakšpunkts);

2) komercsabiedrība apņemas sniegt velkoņu pakalpojumus Rīgas brīvastā saskaņā ar noslēgtajiem savstarpējiem līgumiem ar komercsabiedrībām vai kuģu pārstāvju pieprasījumiem Rīgas brīvastā (līguma 2.2.apakšpunkts);

3) komercsabiedrība paņemas nekavējoties rakstiski informēt pārvaldi par adreses vai saimniecisko rekvizītu maiņu vai komercsabiedrības likvidāciju (līguma 2.3.apakšpunkts);

4) komercsabiedrība apņemas iesniegt pārvaldei savu gada pārskatu par katru kalendāro gadu, kuģu vai kuģa īpašnieka apdrošināšanas polises, kā arī citus dokumentus pēc pārvaldes pieprasījuma saskaņā ar normatīvajiem aktiem (līguma 2.4.apakšpunkts);

5) komercsabiedrība reizi ceturksnī iesniedz pārvaldei atskaiti par kuģiem, kurus komercsabiedrība apkalpojusi un kuri atstājuši Rīgas brīvastu iepriekšējā ceturksnī (līguma 2.5.apakšpunkts).

Citas pušu saistības līgumā nav paredzētas. Tādējādi secināms, ka līguma priekšmets ir Rīgas brīvastas pārvaldes atļauja un komersanta apņemšanās veikt noteiktu komercdarbību Rīgas brīvastas teritorijā. Subsidiāri paredzēts komersanta pienākums sniegt Rīgas brīvastas pārvaldei informāciju par savu komercdarbību. Apņemšanās ievērot normatīvos aktus nav uzskatāma par saistību, jo normatīvie akti ir jāievēro jebkurā gadījumā.

Rīgas brīvastas pārvaldes interese slēgt šādu līgumu izriet no apstākļa, ka ostas darbībai ir nepieciešami velkoņu pakalpojumi. Savukārt vajadzība nodrošināt ostas darbību izriet no pienākuma to pārvaldīt. Šādu pieteikumu noteic publisko tiesību normas – Likums par ostām un Rīgas brīvastas likums. Tādējādi Rīgas brīvastas pārvaldes interese slēgt konkrēto līgumu izriet no publisko tiesību normām. Līguma priekšmets arī acīmredzami neatbilst nevienam no Civillikumā regulēto līgumu veidiem. Secināms, ka šāds līgums starp ostas pārvaldi un komersantu par velkoņu pakalpojumu sniegšanu ir publisko tiesību līgums.

III

[18] Tā kā līgums par sadarbību velkoņu pakalpojumu sniegšanā tiek slēgts publisko tiesību jomā, lieta par šāda līguma slēgšanu ir skatāma administratīvā procesa kārtībā.

Šā lēmuma 10.punktā minētajā komercdarbības formu klasifikācijā velkoņu pakalpojumu sniegšana brīvostā, ko veic komersants, klasificējama kā licencēta komercdarbība, kam nepiemēro brīvās zonas režīmu. Līguma slēgšanai par šādas komercdarbības veikšanu piemērojams Rīgas brīvostas pārvaldes likuma 12.pants, kas regulē kārtību, kādā noslēdzams līgums par licencētu komercdarbību Rīgas brīvostā un izsniedzama atļauja.

[19] Pirms 2010.gada 10.novembra, kad stājās spēkā 2010.gada 14.oktobra grozījumi Rīgas brīvostas pārvaldes likumā, līgums par velkoņu pakalpojumu sniegšanu atbilstoši tā laika likuma redakcijai bija klasificējams kā līgums par komercdarbību, kura netiek veikta brīvās zonas režīmā. Vienlaikus šāds līgums bija vērtējams kā publisko tiesību līgums, jo tā priekšmets objektīvi neatbilst civiltiesiska līguma, bet atbilst publiski tiesiska piešķiruma pazīmēm. Līdz ar to šāds līgums arī pirms 2010.gada 10.novembra nebija slēdzams saskaņā ar Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7.punktu. Minētā norma paredz līgumu slēgšanu privāto tiesību jomā, taču līguma slēgšana privāto tiesību jomā, citiem vārdiem sakot, nozīmē civiltiesiska līguma slēgšanu.

[20] Ņemot vērā minēto, pieteicējas blakus sūdzība ir pamatota. Administratīvās apgabaltiesas lēmums atceļams, un lieta nosūtāma Administratīvajai rajona tiesai izskatīšanai pēc būtības. Administratīvajai rajona tiesai ir jāizskata pieteicējas iesniegtais lūgums par pagaidu noregulējuma piemērošanu.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 11.februāra lēmumu. Nosūtīt lietu Administratīvajai rajona tiesai izskatīšanai pēc būtības.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senatore

(paraksts)

J.Briede

Senators

(paraksts)

A.Guļāns

Senatore

(paraksts)

V.Kakste